

sker. Der står op fra dens sider en duft af øl og brændevin; klangen af forhammeren på ambolten blander sig med lyden af smældende øretæver og fantasifuldt udformede eder og forbandelser. Det er blevet en bog så livsnær som få med en rigdom af kulturhistoriske enkeltheder meddelt i stærkt individualistiske skildringer. Den beretter ikke blot om selve håndværket som sådant, men også om familie og arbejderliv i en tid, der slet ikke er så fjern i år, men hvis forhold overhovedet ikke kan sammenlignes med noget i vore dage. De gamle arbejdere er vidunderligt usnobbede, og de ånder i deres ungdoms nøjsomhed og fattigdom en livs- og arbejdsglæde, som en moderne tid ofte må savne. De er selvbevidste og lader sig ikke noget byde; men de er samtidig tilfredse midt i deres umådelige slid — med en arbejdstid på helt op til 16 timer, når de som lærlinge skulle tjene sig ekstraskillinger.

Det er vanskeligt at fremhæve den ene for den anden, og det vidner om den fine forståelse, hvormed disse bidrag er udvalgte blandt de mange (Nationalmuseet har indtil nu modtaget over 1000 fra de forskellige erhverv). På en måde skiller dog *Viggo Olsen*, »Københavneren«, sig lidt ud fra de andre. Hans afsnit bringer i en stil, man kunne fristes til at sammenligne med sagaens omsat til moderne sprog, kvintessensen af dansk arbejderliv i de sidste fyrretyve år. Man får et billede af et menneske, der simpelthen har sat sig for at ville leve, og som så sandelig også har gjort det, men som samtidig har været D. S. B. en god arbejder og samfundet en god borger. Sønderjyden *J. C. Rasmussen* skriver forholdsvis lidt om sit erhverv, til gengæld indeholder hans afsnit en kostelig skildring af, hvordan han i Belgien under 1. verdenskrig bestandig løb om hjørnet med de tyske officerer og derved aldrig kom i kamp.

Umiddelbart tiltalende forekommer håndværkerlivet ikke i alle faser; men der mærkes dog frem i tiden en tydelig opgang, og det er måske den, som er skyld i, at man ikke fæstner sig ved det dystre ja næsten uhyggelige, som f. eks. var over ældre tiders lærlingeliv. Bogen om smeden er blevet et festligt værk, som til trods for sin detaljerigdom er let læst, og der er grund til at lykønske Nationalmuseet med, at det har nået at redde dette stof, inden det blev for sent. Man må håbe, at den får lige så gode efterfølgere for de andre fag; men arbejdet må utvivlsomt fremskyndes. Det tynder ud i den gamle slægt, og kun den kan selvoplevet berette om de tider, da mange dagligdags ting, der nu er selvfølgeligheder, var uopnåelige — tidsbestemt arbejdstid, ferie, løn over eksistensminimum og ligestilling med det øvrige samfund.

Finn H. Lauridsen.

Severin Hansen: Fra træskoene til rigsdagen. En fiskers erindringer. 255 s. (Nationalmuseets 3. afdeling. Industri- og arbejdsundersøgelserne, 1952).

I serien »Livet i Danmark 1850—1950«, redigeret af David Yde-Andersen, har Nationalmuseet udsendt fhv. landstingsmand Severin Hansens erindringer. Bortset fra, at selve titlen er misvisende — en fisker går vel nok i træsko, men denne fodbeklædning er næppe i den almindelige opfattelse alene dette erhvervs attribut — er bogen dog på sin vis enestående. Der er før skrevet bøger om fiskere og fiskeri både tekniske og skønlitterære som f. eks. Erik Bertelsens, men kun sjældent historiske og aldrig før af en af de mænd, der i de sidste 50 år har været en af de ledende i arbejdet for at højne og udvikle dette erhverv på lige fod med det, som er sket i landbrug og industri.

Severin Hansen fortæller friskt, måske lidt sentimentalt, højskolepræget, som han er, om barndom og fiskerliv ved Isefjorden, og sammen med nogle

skildringer af sejladsere som matros på europæiske havne danner disse kapitler bogens vægtigste afsnit. Beretningerne om den fattige barndom adskiller sig vel ikke fra al anden memoirelitteratur i vogterdrengegenren i deres indhold; til gengæld er det værd at fremhæve, og det gælder hele bogen, at forfatteren til trods for, at han i det offentlige liv nåede helt ind i Landstinget, i sjælden grad har bevaret sin oprindelighed og naturlige beskedenhed. Han vedblev at være fiskeren. Sømandskapitlerne indeholder foruden knejpehistorier, som for øvrigt i tråd med Severin Hansens hele moderate indstilling er holdt nede og kun medtaget til belysning af sejlervlivets negative sider, også i glimt små bidrag til handelshistorien — der hentes kul i England, træ i Archangelsk, og der sejles kreaturben til Kiel i et lille skib, der ved rejsens slutning er en eneste maddike.

Med hensyn til bogens største afsnit, skildringen af arbejdet for at organisere fiskerne og især gøre dem interesserede i forfatterens to kæreste program-punkter: Højnelsen af deres åndelige og praktiske niveau gennem fiskerhøjskolen og andelssalget af deres varer, er der det at bemærke og beklage, at kapitlerne er for små og oplysningerne for spredte. Det er et spørgsmål, om ikke redaktionen her burde have grebet ind og fået forfatteren til, hvad han givet ville have evnet, at lægge det hele an på en bredere baggrund, selv om dette sandsynligvis ville have trængt karakterbilledet af ham selv noget tilbage; men det ville være af stor både social- og kulturhistorisk værdi at få en sådan skildring af en af arbejdets centrumsfigurer.

Forfatteren har søgt at holde sig til en saglig inddeling af sit stof; men da kapitlerne dels ofte kun er på 3—4 sider, dels ganske tilfældigt sammensatte, burde denne ellers så udmærkede form måske i dette tilfælde have været ofret for en rent kronologisk. Afsnittene om barndom og ungdom viser, hvor godt han kunne have gjort det, og det er da også dem, der gør bogen værdig til en fin plads i Nationalmuseets serie med de billeder, de giver af hverdagen af i går skildret af en, i hvert fald i sind, menig borger.

Finn H. Lauridsen.

Den danske Rigsdag. 1849—1949. II, III, V, VI. 741, 613, 689 og 570 s. (Schultz, 1951—53).

I seks svære bind står nu den nye rigsdagshistorie på boghylden, som et monument over rigsdagens arbejde gennem 100 år. De stærkt politisk interesserede medborgere har her fået læsestof i mængde; den politiske interesse må læseren nødvendigvis medbringe på forhånd; den vækkes næppe under læsningen. Der er mange udmærkede bidrag, men forfatterne har gennemgående lagt ringe vægt på stoffets popularisering, f. eks. ved at give præsentation af personer og forklaringer af begreber. Værket er for kendere, ikke for begyndere.

Bidragene falder i tre grupper, den politiske udvikling i bredeste forstand, rigsdagens arbejdsmåde og sammensætning og endelig rigsdagens forhold til forskellige områder og institutioner.

Den politiske udviklings historie beslaglægger bind I—II (Bind I er anmeldt i Jyske Samlinger, Ny række I, 1950). Bind II omfatter tiden 1866 til 1949, og opgaven er delt mellem Povl Engelstoft (1866—1915), Frantz Wendt (1915—40) og P. Stavnstrup (1940—49).

Hvis man glæder sig til her at få en samlet redegørelse for den politiske udvikling i Danmark i dens forskellige aspekter og under rimelig hensyntagen til de bestemmende faktorer, bliver man skuffet. Det hænger i væsentlig grad